చతుర్థ ప్రపాఠకః

హరిః ఓమ్ ॥ ఉభయై వా ఏతే ప్రజాపతేరధ్యసృజ్యన్త । దైవా-
శ్చాసురాశ్చ । తాన్న వ్యజానాత్ । ఇమాఽన్య ఇమాఽన్య ఇతి । స
దేవానగ్ంశూనకరోత్ । తానభ్యషూణోత్ । తాన్పవిత్రేణాపునాత్ ।
తాన్పరస్తాత్పవిత్రస్య వ్యగృహ్ణాత్ । తే గ్రహా అభవన్ । తద్గ్రహాణాం
గ్రహత్వమ్ ॥ ౧ ॥ దైవతా వా ఏతాయజమానస్య గృహే గృహ్యన్తే ।
యద్గ్రహాః । విదుషేనం దైవాః । యన్నైవం విదుష ఏతే గ్రహా గృహ్యన్తే ।
ఏషావై సోమస్యాహుతిః । యదుపాగ్ంశుః । సోమేన దేవాగ్ం స్తర్ప-
యతీతి ఖలు వై సోమేన యజతే । యదుపాగ్ంశుం జుహోతి ।
సోమేనైవ తద్దేవాగ్ం స్తర్పయతి । యద్గ్రహాఞ్జుహోతి ॥ ౨ ॥
దైవా ఏవ తద్దేవాన్ప్రీణన్తి । యచ్చ్రపసాఞ్జుహోతి । తేనైవాను-
రూపేణ యజమానస్సువర్గం లోకమేతి । కింన్వేతదగ్ర ఆసీదిత్యా-
హుః । యత్సాత్రాణీతి । ఇయం వా ఏతదగ్ర ఆసీత్ । మృన్మయాని
వా ఏతాన్యాసన్ । తైర్దైవా న వ్యావృతమగచ్ఛన్ । త ఏతాని
దారుమయాణి పాత్రాణ్యపశ్యన్ । తాన్యకుర్వత ॥ 3 ॥ తైర్వై తే
వ్యావృతమగచ్ఛన్ । యద్దారుమయాణి పాత్రాణి భవన్తి । వ్యా-
వృతస్యైవ తైర్యజమానో గచ్ఛతి । యాని దారుమయాణి పాత్రాణి
భవన్తి । అముమేవ తైర్లోకమభిజయతి । యాని మృన్మయాని ।

ఇమమేవ తైర్లోకమభిజయతి । బ్రహ్మవాదినోవదన్తి । కాశ్చత-
ప్రస్థాలీర్వాయవ్యాస్సమగ్రహణ్ణీతి । దైవా వై పృశ్నిమదు-
హ్రన్ ॥ ౪ ॥ తస్యా ఏతేస్తనా ఆసన్ । ఇయం వై పృశ్నిః ।
తామాదిత్యా ఆదిత్యస్థాల్యా చతుష్పదః పశూనదుహ్రన్ । యదా-
దిత్యస్థాలీ భవతి । చతుష్పద ఏవ తయా పశూన్ యజమాన
ఇమాందుహే । తామిన్ద్రా ఉక్థ్యస్థాల్యేన్ద్రియమదుహన్ । యదు-
క్థ్యస్థాలీ భవతి । ఇన్ద్రియమేవ తయా యజమాన ఇమాం
దుహే । తాం విశ్వేదేవా ఆగ్రయణస్థాల్యోర్జమదుహ్రన్ । యదా-
గ్రయణస్థాలీ భవతి ॥ ౫ ॥ ఊర్జమేవ తయా యజమాన ఇమాం
దుహే । తాం మనుష్యాదువస్థాల్యాఽఽయురదుహ్రన్ । యద్ధ్రువ-
స్థాలీ భవతి । ఆయురేవ తయా యజమాన ఇమాం దుహే ।
స్థాల్యాగృహ్ణాతి । వాయవ్యేన జుహోతి । తస్మాద్ధ్రువేవ పాత్రేణ
పశూన్దుహన్తి । అన్యేన ప్రతిగృహ్ణన్తి । అథో న్యావృతమేవ
తద్యజమానో గచ్ఛతి ॥ ౬ ॥

గ్రైహత్వం గ్రహోజ్ఝుహోత్యకుర్వతా దుహన్నాగ్రయణస్థాలీ
భవత్తినవ చ ॥ ౧ ॥

యువగ్ంసురామమశ్వినా । నముచావాసురెసచా । విపిపాన-
శోభసతీ । ఇన్ద్రం కర్మ స్వావతమ్ । పుత్రమివ పితరా-
వశ్వినోభా । ఇన్ద్రావత్తం కర్మణా ద్రగ్ంపనాభిః । యథ్సురా-
మం వ్యపిబత్శచీభిః । సరస్వతీ త్వా మఘవన్నభిష్ణాత్ । అవ్యగ్నె

హవిర్హాస్యేతే । స్రుచీవ ఘృతం చమూ ఇవ సోమః ॥ ౭ ॥ వాజస-
నిగ్ం రయిమస్మై స్రువీరమ్ । ప్రశస్తం ధేహి యశసం బృహన్తమ్ ।
యస్మిన్న శ్వాస ఋషభాస ఉక్షణః । వశా మేషా అవస్థూపాస ఆహు-
తాః । కీలాలపే సోమపృష్ఠాయ వేధసే । హృదా మతిం జనయ చారు-
మగ్నయే । నానాహావాం దేవహితగ్ంసదోమితమ్ । మాసగ్ంపృక్షా-
థాం పరమేవ్యోమన్ । సురా త్వమసి శుష్మిణీ సోమ దేవః । మా
మాహిగ్ంస్తీస్వాం యోనిమావిశ ॥ ౮ ॥ యదత్ర శిష్టగ్ంరసినస్తను-
తస్యయదిన్ద్రోఽపిబచ్ఛచీభిః । అహం తదస్య మనసా శివేన । సోమగ్ం
రాజానమిహ భక్షయామి । ద్వే స్రుతీ అశృణవం పితృణామ్ । అహం
దేవానాముతమర్త్యానామ్ । తాభ్యామిదం విశ్వం భువనగ్ంసమేతి ।
అన్తరా పూర్వమపరం చకేతుమ్ । యస్తే దేవయజనగాయత్రఛన్దాః
పశుః । తం తే ప్రతే నావయజే ॥ ౯ ॥ యస్తే దేవయజనస్త్రైష్టుభఛన్దాః
పశుః । తం తే ప్రతేనావయజే । యస్తే దేవయజన జగతీఛన్దాఃపశుః ।
తం తే ప్రతేనావయజే । సామ్రాడ్వా ఏతస్య రాజ్యమాదత్తే । యో
రాజాసన్రాజ్యాయ సోమేన యజతే । దైవ్యస్తువామైతాని హవీగ్ంషి
భవన్తి । ఏతావన్తో వై దేవానాగ్ం సవాః । త ఏవాస్మై సవాన్ప్ర
యచ్ఛన్తి । త ఏనం పునస్సవన్తే రాజ్యాయ । దైవ్యస్తూ రాజా భవతి ॥ ౧౦ ॥

సోమ ఆవిశ యజే రాజ్యాయైకం చ ॥ ౩ ॥

ఉదస్థాద్దైవ్యఃకేతురిశ్వారూపే । అయుర్యజ్ఞపతావధాత్ । ఇన్ద్రా-
యాశ్వినీభ్యాగమ్ । మిత్రాయ వరుణాయచ । ఇయం వా అగ్నే-

హోత్రీ । ఇయం వా ఏతస్య నిమీదతి । యస్యాగ్నిహోత్రీ నిమీదతి । తామున్థాపయేత్ । ఉదస్థాద్దైవ్యదిత్తిరితి । ఇయం వై దైవ్యదితిః ॥౧౧॥ ఇమామైవాస్మా ఉత్థాపయతి । ఆయుర్వ్యష్ణపశావధాదిత్యాహ । ఆయుర్వైవాస్మిన్దధాతి । ఇన్ద్రాయకృణ్వతీ భాగంమిత్యాహ । యథాయజుర్వైవైతత్ । అవత్తిం వా ఏవైతస్య హవిష్మానం ప్రతిఖ్యాయ నిమీదతి । యస్యాగ్నిహోత్ర్యుపసృష్టా నిమీదతి । తాం దుగ్ధ్వా బాహ్మణాయ దద్యాత్ । యస్యాన్నం నాద్యాత్ । అవత్తిమైవాస్మిన్నైవాన్నం ప్రతిముఞ్చతి ॥౧౨॥ దుగ్ధ్వా దదాతి । న హ్యదుగ్ధ్వా దక్షిణా దీయతే । పృథివీం వా ఏతస్య పయసా ప్రవిశతి । యస్యాగ్నిహోత్రం దుహ్యమానగ్ం స్కన్దతి । యద్వద్య దుగ్ధం పృథివీమస్కత । యదోషధీర్వ్యసర్పద్యదాపః । పయో గృహేషు పయో అఘ్న్యాసు । పయో వత్సేషు పయోఅస్తు తన్మయీత్యాహ । పయ ఏవాత్మన్గృహేషు పశుషు ధత్తే । అప ఉపస్పృజతి ॥౧౩॥ అద్భిర్వైవైనదాప్నోతి । యో వై యజ్ఞస్యైతా నానార్తగ్ం సగ్ం స్పృజతి । ఉభే వై తే తనూ ఋచ్ఛతః । అర్చ్ఛతి ఖలు వా ఏతదగ్నిహోత్రమ్ । యద్దుహ్యమానగ్ం స్కన్దతి । యదభిదుహ్యాత్ । ఆతైనా నానార్తం యజ్ఞస్య సగ్ంస్పృజేత్ । తదైవ యూదృక్కిదృక్చ హోతవ్యమ్ । అథాన్యాం దుగ్ధ్వాపునర్ హోతవ్యమ్।అనార్తిమేవైనం యజ్ఞస్యనిస్కరోతి ॥౧౪॥ యద్యుద్దుగ్ధస్య స్కన్దేత్ । యత్తతో హుత్వాపునర్దుయాత్ । యజ్ఞం విచ్ఛిన్ద్యాత్ । యత్రస్కన్దేత్ । తన్నిగమ్య పున-

ర్థ్నోతీయాత్ । యత్తైర్వ స్కన్దతి । తత ఏవైనత్పునర్థ్నోతి । తదేవ స్రుగాదృక్కృదృక్చ హోత్తవ్యమ్। అథాన్యాం దుగ్ధ్వా పునర్ హోత్తవ్యమ్। అనాత్తే నైవార్తంయజ్ఞస్య నిష్కరోతి ॥౧౫॥ వివా ఏతస్య యజ్ఞశ్ఛిద్యతే । యస్యాగ్నిహోత్రేఽధిశ్రితేశ్వాఽన్తరాధావతి।రుద్రః ఖలు వా ఏషః। యద్వగ్నిః। యద్ధామన్వత్యా వర్తయేత్ । రుదాద్యం ప్రశూనపి దధ్యాత్ । అప్రశుర్యజమానస్యాత్ । యద్వపోఽన్వతిప్రిఙ్ఖేత్ । అన్తాద్యమగ్నేరాపః। అన్తాద్యమాభ్యామపి దధ్యాత్ । గార్హపత్యాద్బస్మాదాయ। ఇదం విష్ణుర్విచక్రమ ఇతి వైష్ణవ్యర్చాహవనీయాద్ధ్వగ్ంసయన్నుద్రవేత్ । యజ్ఞో వై విష్ణుః । యజ్ఞేనైవ యజ్ఞగ్ం సంతనోతి । భస్మనా ప్రదమపి వపతి శాన్త్యై ॥ ౧౬ ॥

వైదైవ్యదితిర్గృహ్ణాతి సృజతి కరోతి కరోత్యాభ్యామపి దధ్యాల్లుఞ్చ చ ॥ 3 ॥

నివా ఏతస్యాహవనీయోగాగ్ హపత్యం శామయతేనిగాగ్హపత్య ఆహవనీయమ్।యస్యాగ్నిమనుద్ధృతగ్ం సూర్యోఽభినిమోచతి । దర్భేణ హిరణ్యం ప్రతిబద్ధ్య పురస్తాద్ధరేత్ । అథాగ్నిమ్। అథాగ్నిహోత్రమ్ । యద్ధిరణ్యం పురస్తాద్ధరతి । జ్యోతిరేవ హిరణ్యమ్ । జ్యోతిరేవైనం పశ్యన్నుద్ధరతి । యద్వగ్నిం పూర్వగ్ం హరత్యథాగ్నిహోత్రమ్ ॥౧౭॥ భాగధేయేనైవైనం ప్రణయతి । బ్రాహ్మణ ఆర్ప్రేయ ఉద్ధరేత్ । బ్రాహ్మణో వై సర్వాదేవతాః । సర్వాభిరేవైనం దేవతాభిరుద్ధరతి । అగ్నిహోత్రముపసాద్యాతమితోరాసీతవ్రత

మేవ హుతమను మీయతే। అస్తం వా ఏష ఆత్మనోగచ్ఛతి। యస్తా-
మ్యతి। అస్తమేవ యజ్ఞస్య గచ్ఛతి। యస్యాగ్నిమనుద్ధృతగ్ం సూ-
ర్యోఽభినిమోచతి॥౧౭॥ పునస్తనమన్య జుహోతి।అస్తానైవాస్తంయజ్ఞ-
స్య నిష్కరోతి। వరుణో వా ఏతస్య యజ్ఞం గృహ్ణాతి। యస్యా-
గ్నిమనుద్ధృతగ్ం సూర్యోఽభినిమోచతి।వారుణం చరుంనిర్వపేత్।
తేనైవ యజ్ఞం నిష్క్రీణీతే। నివాఏతస్యాహవనీయో గార్హపత్యం
కామయతే। నిగార్హపత్య ఆహవనీయమ్। యస్యాగ్నిమనుద్ధృత-
గ్ం సూర్యోఽభ్యుదేతి। చతుర్గృహీతమాజ్యం పురస్తాద్ధరేత్॥౧౮॥
అథాగ్నిమ్। అథాగ్నిహోత్రమ్। యదాజ్యం పురస్తాద్ధరతి। ఏతద్వా
అగ్నేః ప్రియం ధామ। యదాజ్యమ్। ప్రియేణైవైనం ధామ్నా
సమర్ధయతి। యద్వగ్నిం పూర్వగ్ం హరత్యథాగ్నిహోత్రమ్। భాగ
ధేయేనైవైనం ప్రణయతి। బ్రాహ్మణ ఆర్ష్టేయ ఉద్ధరేత్। బ్రా-
హ్మణో వై సర్వా దైవతాః॥౧౯॥ సర్వాభిరేవైనం దైవతాభిరుద్ధ-
రతి। పరాచీ వా ఏతస్తే న్యక్చ్ఛన్తీవ్యక్చ్ఛతి। యస్యాగ్నిమనుద్ధృ-
తగ్ం సూర్యోఽభ్యుదేతి। ఉషాఃకేతునా జుషతామ్। యజ్ఞం దైవేభి-
రిన్ద్రవతమ్। దైవేభ్యోమధుమత్తమగ్ం స్వాహేతి ప్రత్యఞ్చమేవాద్యేన
జుహుయాత్। ప్రతీచీమేవాస్తే వివాసయతి। అగ్నిహోత్రముపసా-
దయతమితో రాసీత। ప్రతమేవ హుతమను మీయతే। అస్తం వా
ఏష ఆత్మనో గచ్ఛతి॥౨౦॥ యస్తామ్యతి। అస్తమేష యజ్ఞస్య గ-
చ్ఛతి।యస్యాగ్నిమనుద్ధృతగ్ంసూర్యోఽభ్యుదేతి।పునస్తనమన్యజుహో-

తి । అస్తైవా స్తం యుష్మస్య సమ్రోతి । మిత్రో వా ఏతస్య యుష్మం గృహ్ణాతి।యస్యాగ్నిమనుద్ధృతగ్ంసూర్యోఽభ్యుదేతి।మైత్రంచరుంనిర్వపేత్ । తేనైవ యుష్మంసమ్భరతి।యస్యావపన్నీయేఽనుద్వాసైగార్హపత్య ఉద్వాయేత్ ॥ ౩౫ ॥ యదాహవపన్నీయమనుద్వాప్య గార్హపత్యం మన్థేత్ । విచ్ఛిన్ద్యాత్ । భాగధేయమస్మై జనయేత్ । యదైవ యుష్మస్య వాస్తవ్యం క్రియతే । తదనుద్రుద్రోఽవచరతి । యత్పూర్వమన్వవస్యేత్ । వాస్తవ్యమగ్నిముపాసీత । రుద్రోఽస్య పశూన్ఘాతుకస్యాత్ । ఆహవపన్నీయముద్వాప్య । గార్హపత్యం మన్థేత్ ॥ ఇతః ప్రథమం జజ్ఞే అగ్నిః । స్వాద్యోనైరధి జాతవేదాః । స గాయత్రియా త్రిష్టుభా జగత్యా । దేవేభ్యో హవ్యం వహతు ప్రజానన్నితి । ఛన్దోభిరేవైనగ్ంస్వాద్యోనైః ప్రజనయతి।గార్హపత్యం మన్థతి। గార్హపత్యం వా అన్వాహితాగ్నేః పశవ ఉప తిష్ఠన్తే । స యదుద్వాయతి । తదనుపశవోఽపక్రామన్తి । ఇషే రయ్యై రమస్వ ॥ సహసే ద్యుమ్నాయ । ఊర్జేఽపత్యాయేత్యాహ । పశవో వై రయిః । పశూనేవాస్మైరమయతి । సౌరస్యర్చౌ తోష్యన్సమిన్ధాత్రామిత్యాహ। బ్రుహ్మాణమే వైసారస్యర్చావుష్ణ్ । బ్రుహ్మాణమాభ్యామేవైనగ్ంసమిన్ధే। ప్రమ్రాడసి ద్విరాడ్రాసీత్యాహ । రథన్తరం వై ప్రమ్రాట్ । బ్రుహద్విరాట్ ॥ ౩౬ ॥ తాభ్యామేవైనగ్ం సమిన్ధే । వజ్రో వై చక్రమ్ । వజ్రో వా ఏతస్యయుష్మం విచ్ఛినత్తి । యస్యానో వా రథోవాఽన్తరాఽగ్నీ యాతి । ఆహవపన్నీయముద్వాప్య । గార్హపత్యాదుద్ధరేత్ ।

యదగ్నేపూర్వం ప్రభృతం హదగ్ం హి తే। సూర్యస్య రశ్మీననావృ-
తతాన। తత్ర రయిష్టామనుసం భరైతమ్। సంనస్సృజ సుమత్యా
వాజవత్యేతి॥ ౩౬॥ పూర్వేణైవాస్య యజ్ఞేన యజ్ఞమనుసంతనోతి।
త్వమగ్నే సుప్రథా అసీత్యాహ। అగ్నిస్సర్వా దేవతాః। దేవతా-
భిరేవ యజ్ఞగ్ం సంతనోతి। అగ్నయే పథికృతే పురోడాశమష్టాక
పాలం నిర్వపేత్। అగ్నిమేవ పథికృతగ్ం స్వేన భాగధేయేనోప ధా-
వతి। స ఏవైనం యజ్ఞియం పన్థామపి నయతి। అనడ్వాన్దక్షిణా।
వహీ హ్యేష సమృద్ధ్యై॥ ౩౭॥

హరత్యగ్నిహోత్రం వైశ్వానరీం హరేద్దేవతా గచ్ఛ-
త్యుదావయేన్మనైద్రమస్య బృహద్విరాడితి నవ చ॥ ౮॥

నివై పూర్వం త్రీణి వైశ్వానరీ చరతి దుర్భిణ యద్ధిరణ్యమగ్ని-
హోత్రం పునరర్పణం వారుణం నివా ఏతస్యాభ్యుదేతి చతుర్గృహీత-
మాజ్యంయదాజ్యం పరాచ్యుపాః పునర్మిత్రో మైత్రం యస్యాహవ-
నీయేఽనుదాత్తై గార్హపత్యే యదైవ॥

యస్య పాత్రస్సవనే సోమోఽతిరిచ్యతే। మాధ్యన్దినగ్ం సవ-
నం కామయమానోఽభ్యతిరిచ్యతే। గాధ్యతి మరుత్వామితి ధయ-
ద్వతీమ కుర్వన్తి। హీనస్తి వై సస్థ్యధీతమ్। సస్థీవ ఖలు వా ఏతత్।
యత్సవనస్యాతిరిచ్యతే। యద్ధయద్వతీమ కుర్వన్తి। ప్రన్థశ్చాగ్నేయ।
గాయత్రగ్ం సామ భవతి పఞ్చద్రోస్తోమః। తేనైవ పాత్రస్సవనాన్న-
యన్తి॥ ౩౮॥ మరుత్వతీమ కుర్వన్తి। తేనైవ మాధ్యన్దినాత్సవ-

న్నాన్నయన్తి। హోతుశ్చమ్రసమనూన్నయన్తే। హోతాఽనుశగ్ంసతి। మధ్యత ఏవ యజ్ఞగ్ం స్రమాదధాతి। యస్య మాధ్యన్దినే సవనే సోమోఽతిరిచ్యతే।ఽదిత్యం తృతీయసవనంకామయమాన్తోఽభ్యతిరిచ్యతే। గార్హపత్యగ్ం సామ భవతి। అతిరిక్తం వై గార్హపత్యమ్। అతిరిక్తం యథ్సవనస్యాతిరిచ్యతే ॥౯॥ అతిరిక్తస్య శాన్త్యై। బ్రహ్మసాగ్ం అసి స్రూర్యేతి కుర్వన్తి। యస్యైవాదిత్యస్య సవనస్య కామమనాతిరిచ్యతే। తేనైవైనం కామేన సమర్ధయన్తి। గార్హపత్యగ్ంసామ భవతి। తేనైవ మాధ్యన్దినాథ్సవనాన్నయన్తి। ప్రప్రదోశ్చస్తోమః। తేనైవ తృతీయసవనాన్నయన్తి। హోతుశ్చమ్రసమనూన్నయన్తే। హోతాఽనుశగ్ంసతి ॥౩౦॥ మధ్యత ఏవ యజ్ఞగ్ం స్రమాదధాతి। యస్య తృతీయసవనే సోమోఽతిరిచ్యేత। ఉక్థ్యం కుర్వీత। యస్యోక్థ్యేఽతిరిచ్యేత। అతిరాత్రం కుర్వీత। యస్యాతిరాత్రేతిరిచ్యేత।తత్తైవ దుష్కృతమ్। యజమానం వా ఏతత్ప్రశ్వ ఆసాహ్యయన్తి। బృహథ్సామ భవతి। బృహదా వ ఇమాన్లోకాన్ధారయత్। బార్హతాః ప్రశవః। బృహతైవాస్తై ప్రశూన్ధారయతి। శిపివిష్టవతీమనుకుర్వన్తి।శిపివిష్టోవై దేవానాం పుష్టమ్।పుష్ట్యైవైనగ్ం సమర్ధయన్తి। హోతుశ్చమ్రసమనూన్నయన్తే। హోతాఽనుశగ్ంసతి। మధ్యత ఏవ యజ్ఞగ్ం స్రమాదధాతి ॥ ౩౧ ॥

యన్తి సవనస్యాతిరిచ్యతే శగ్ంసతి దాధార్తాస్తో చ ॥ ౫ ॥

ఏకైకో వై జనతాయామిన్ద్రియమ్। ఏకం వా ఏతావిన్ద్రియమభి స-

గ్ంసునుతః । యా వై దేవా సగ్ంసున్నతః । ప్రజాపతిర్వా ఏష వితా-
యతే । యద్వ్యష్టిః । తస్య గ్రావాణో దన్తాః । అన్వక్తరం వా ఏతే
సగ్ంసున్వతోర్నిగ్బహ్నన్తి।పూర్వేణోత్తసృత్యా దేవతా ఇత్యాహుః ।
పూర్వోపపన్నమేతస్య వై శ్రేయాన్భవతి । ఏతివన్త్యాజ్యాని భవన్త్య-
భిజిత్యై ॥3.3॥ వురుత్వతీః ప్రతిపదఃస్తురుత్వో వై దేవానామపరాజి-
తమాయతనమ్ । దేవానామేవాపరాజిత ఆయతనే యతతే । ఉభే
బృహద్రథన్తరే భవతః । ఇయం వావ రథన్తరమ్ । అసౌ బృహత్ ।
ఆభ్యామేవైనమన్తరేతి । వాచశ్చ మనసశ్చ। స్త్రీణాం చ్చపూనాం చ్చ-
దిషశ్చ పృథివ్యాశ్చ ॥33॥ సర్వస్మాద్వివృత్తా జ్యేద్యాత్ । అభివర్తో బ్ర-
హ్మణామా భవతి । సువర్గస్య లోకస్యాభివృత్యై । అభిజిద్భవతి ।
సువర్గస్య లోకస్యాభిజిత్యై । విశ్వజిద్భవతి । విశ్వస్య జిత్యై ।
యస్య భూయాగ్ంసా యజ్ఞక్రితన ఇత్యాహుః । స దేవతా వృజ్యా-
ఇతి । యద్యగ్నిష్టోమస్సోమః పరస్తాథ్సాన్యత్ ॥3౮॥ ఉక్థ్యా కుర్వీత ॥
యద్యుక్థ్యస్సాన్యత్ ।అతిరాత్రం కుర్వీత । యజ్ఞక్రితుభిరేవాస్య దేవతా
వృజ్యై । యో వై ఛన్దోభిరభిభవతి । స సగ్ంసున్వతోరభిభవతి ।
సువైశాయ తోవపవైశాయ త్వేత్యాహ।ఛన్దాగ్ంసి వై సువైశ ఉప-
వైశేః । ఛన్దోభిరేవాస్య ఛన్దాగ్ంస్యభిభవతి।ఇష్టస్తోమా భుత్వ్యజామ-
ధ్వర్యుః ॥ 3౫ ॥ ఇష్టస్తోమాః ఖలు వై పూర్వోష్టుతోమీయతే । ప్రాణా-
పానా వృతోర్యాన్నాపాత్తమిత్యాహ । ప్రాణాపానయోరేవ శ్రయతే ।
ప్రాణాపానా మామా వాసిష్టమిత్యాహ । నైనం పురాఽఽయుషః

పాణాపానావహితః । ఆత్తీం వా ఏతే నియన్తి । యేషాం దీక్షీతానాం ప్రమీయతే। తంయదవవర్షేయుః। క్రూరకృతామివైషాం లోకస్స్యాత్ ।ఆహరద్రహేతిబూయాత్ ॥3౬॥ తందక్షిణతోవేదే వ్యన్ధాయ।సర్పరాజ్ఞియా బ్రుగ్బిస్తున్నయుః । ఇయంవై సర్పరాజ్ఞీ । అస్యా ఏవైనం పరిదదతి। వ్యృద్ధం తదిత్యాహుః। యథ్స్తుతమనమశస్తమితి।హోతా ప్రథమః పాచీనాపీతీ మాజ్జాలీయం పరీయాత్ । యూమిరనుబ్రువః ।సర్పరాజ్ఞీనాంకీర్తయేత్ ।ఉభయతోరైవైనంపాలోకతోః పరిదదతి ॥ 32 ॥ అథో ధ్రువ న్యైవైనమ్ । అథో న్యేనాన్హ్నవతే । త్రిః పరియన్తి । త్రయ ఇమే లోకాః । ఏభ్య ఏవైనం లోకేభ్యోధ్రువతే । త్రిః పునః పరియన్తి । ఋట్థ్ సంపద్యన్తే । షడ్వా బ్రుతవః । బ్రుతుభిరైవైనం ధ్రువతే । అగ్న ఆయూగ్ంషి పవస ఇతి ప్రతిపదం కుర్వీరన్ । రథన్తరసామైషాగ్ం సోమస్స్యాత్ । ఆయురైవాత్మన్ధత్తే । అథోపాప్మానమైవ విజహతో యన్తి ॥ 33 ॥

అభిజిత్యై పృథివ్యాశ్చ స్యాదధ్వర్యుర్బ్రాహ్మణాల్లోకతోః పరిదదతి కుర్వీరన్గ్ంస్త్రీణి చ ॥ ౬ ॥

అసుర్యం వా ఏతస్మాద్వర్ణం క్రీత్వా । ప్రశవోవీర్యమపక్రామన్తి । యస్యై యూపో విరోహతి । త్వాష్ట్రం బహురూపమాలభేత। త్వష్టా వై రూపాణామీశే।యస్యైవ రూపాణామీశే।సోఽస్మిన్ప్రశూనాం వీర్యం యచ్ఛతి । నాస్తత్ప్రశవో వీర్యమప క్రామన్తి । ఆత్తీం వాఏతే నియన్తి । యేషాం దీక్షీతానామగ్నిరుద్వాయతి ॥ 34 ॥ యదా-

హవనీయ ఉద్వాయేత్ । య త్తం మన్థేత్ । విచ్ఛిన్ద్యాత్ । భాగ్తృ-
వ్యమ స్మై జనయేత్ । యదాహవనీయ ఉద్వాయేత్ । అగ్నీద్ధ్రాదు-
ద్ధరేత్ । యదాగ్నీద్ధ్రఉద్వాయేత్ । గార్హపత్యాదుద్ధరేత్ । య-
ద్గార్హపత్య ఉద్వాయేత్ । అత ఏవ పునర్మన్థేత్ ॥ ౫ ॥ అ-
త్రి వావ స నిలయతే । యత్రి ఖల్వై నిలీనము త్తమం పశ్యన్తి ।
తదేనమిచ్ఛన్తి । యస్మాద్దారోరుద్వాయేత్ । తస్యారణీ కుర్యాత్ ।
క్రుఞ్చముకమపి కుర్యాత్ । ఏషావా అగ్నేః ప్రియా తనూః । యత్క్రు-
ఞ్చముకః । ప్రియయైవైన న్తనువా సమర్ధయతి । గార్హపత్యం మ-
న్థతి ॥౬॥ గార్హపత్యో వా అగ్నేర్యోనిః । స్వాదేవైనం యోనే-
ర్జనయతి । నాస్మై భాగ్తృవ్యమ్జనయతి । యస్య సోమ ఉపదస్యేత్ ।
సువర్ణగ్ం హిరణ్యన్తైష్వధాచ్ఛిద్య । ఖుజీషేఽన్యదాధూన్తుయాత్ ।
జుహూయాదన్యత్ । సోమమైవాభిషుణోతి । సోమఞ్జుహోతి । సోమస్య
వా అభిషూయమాణస్య ప్రియా తనూరుదక్రామత్ ॥౭॥ తత్సు-
వర్ణగ్ం హిరణ్యమభవత్ । యత్సువర్ణగ్ం హిరణ్యఞ్కుర్వన్తి ।
ప్రియయైవైన న్తనువా సమర్ధయన్తి । యస్యాక్రీతగ్ం సోమమపహ-
రేయుః । క్రీణీయాదైవ । సైవ తత్రః ప్రాయశ్చిత్తిః । యస్య క్రీత-
మపహరేయుః । ఆదారాగ్ంశ్చ ఫాల్గునాని చాభిషుణుయాత్ । గాయ-
త్రీ యగ్ం సోమమాహరత్ । తస్య యోఽగ్ంశుః ప్రరాఽపతత్ ॥
త ఆదారా అభవన్ । ఇన్ద్రోవృత్రమహన్ । తస్యవ్రతక్షః పరాఽ-
పతత్ । తాని ఫాల్గునాన్యభవన్ । ప్రక్షో వై ఫాల్గునాని । ప్రక్షవ్ర-

స్నామైూరాజా । యదాద్దారాగ్ంశ్చ ఘాల్దునాసీ చాభిహుణోతి । సో-
మమైవ రాజానమభిహుణోతి । శృతేన పాీతస్సవనే శ్రీణీయాత్ ।
దధ్నా మధ్యన్దినే ॥ ౫౫ ॥ సీత్తమిశ్రేణ తృతీయసవనే । అగ్నిష్టోమ-
స్సోమస్సామైూద్రథన్తరసామా । య ఏవ ర్త్విజో వృతాస్సుస్యుః । త
ఏనయోజయేయుః । ఏకాద్దశినీనాన్దద్యాత్తేభ్య ఏవ । పున-
స్సోమఙ్కీణీయాత్ । యద్ధైనైవ తద్వ్యజ్ఞమిచ్ఛతి । సైవ తతః పాీయ-
శ్చిత్తిః । సర్వాభ్యో వా ఏష దేవతాభ్యస్సర్వేభ్యః పృష్ఠేభ్యఆత్మా-
నమాగురతే । యస్సత్రాీయాగురతే । ఏతావాన్హలు వై పురుషః ।
యావదస్యవిత్తమ్ । సవ్వదేవేన యజేత । సర్వపృష్ఠోఽస్య సోమ-
స్స్యాత్ । సర్వాభ్య ఏవ దైవతాభ్యస్సర్వేభ్యః పృష్ఠేభ్య ఆత్మానం
నిష్కీణీతే ॥ ౫౫ ॥

ఉద్వాయతి మన్థిన్యన్తత్యాీమత్పరాఽపతన్మధ్యన్దిన ఆగురతే
పఞ్చ చ ॥ ౭ ॥

పవమానస్సువర్జనః । పవిత్రేణ విచర్షణిః । యః పోత్తాస
పునాతు మా । పునన్తు మా దేవజనాః । పునన్తు మనవో ధియా ।
పునన్తు విశ్వ ఆయవః । జాతవేదః పవిత్రవత్ । పవిత్రేణ పునాహి
మా । శుక్రేణ దేవ దీద్యత్ । అగ్నేక్రత్వా క్రతూగ్ంరను ॥ ౫౬ ॥
యత్తే పవిత్రమర్చిషి । అగ్నే వితతమన్తరా । బ్రహ్మ తేన
పునీమహే । ఉభాభ్యాన్దేవ సవితః । పవిత్రేణ సవేన చ ।
ఇదం బ్రహ్మ పునీమహే । వైశ్వదేవీ పునతీ దైవ్యాగాత్ । యైన్య

బ్రహ్మ్వస్తనువో ఽపీతపృష్ఠాః । తయూ మద న్తస్సధమాద్యేషు । వయ-
గ్ం స్యామ పతయో రయీణామ్ ॥ ౪౭ ॥ వైశ్వానరో రశ్మిభిర్నా
పునాతు । వాతః ప్రాణేనేషిరో మయోభూః । ద్యావాపృథివీ పయ-
సా పయోభిః । బ్రుతావరీ యజ్ఞియే మా పునీతామ్ । బృహద్భిస్స-
విత స్తృభిః । వర్షిష్ఠై ర్దేవ మన్మభిః । అగ్నే దక్షైః పునాహి
మా । యేన దేవా అపునత । యేనాపో దివ్యక్ళశాః । తేన దివ్యేన
బ్రహ్మ్ణా ॥ ౪౮ ॥ ఇదం బ్రహ్మపునీమహే । యః పావమానీర్ధ్యే-
తి । ఋషిభిస్సంభృతగ్ం రసమ్ । సర్వగ్ం స పూతమశ్నాతి ।
స్వదితం మాతరిశ్వనా । పావమానీర్యో అధ్యేతి । ఋషిభిస్సంభృత
గ్ం రసమ్ । తస్మై సరస్వతీ దుహే । క్షీరగ్ం సర్పిర్మధూదకమ్ ।
పావమానీస్స్వస్త్యయనీః ॥ ౪౯ ॥ స్రుదుఘా హి పయస్వతీః । ఋ-
షిభిస్సమ్భృతో రసః । బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ం హితమ్ । పావమా-
నీర్దిశన్తునః । ఇమల్లోకమథో అముమ్ । కామాన్థ్సమర్ధయన్తు నః ।
దైవీర్దేవై స్సమాభృతాః । పావమానీస్స్వస్త్యయనీః । స్రుదుఘా
హి ఘృతశ్చుతః । ఋషిభిస్సమ్భృతో రసః ॥ ౫౦ ॥ బ్రాహ్మణేష్వ-
మృతగ్ం హితమ్ । యేన దేవాః పవిత్రేణ । ఆత్మానం పునతేసదా ।
తేన సహస్రధారేణ । పావమాన్యః పునన్తు మా । ప్రాజాపత్యం
పవిత్రమ్ । శతోద్యామగ్ం హిరణ్మయమ్ । తేన బ్రహ్మవిదో
వయమ్ । పూతం బ్రహ్మ పునీమహే । ఇన్ద్రస్సునీతీ సహ మా

పునాతు । సోమస్య స్వస్త్యయనస్యసూచ్యా । యమో రాజా ప్రమృ-
ణాభిః పునాతు మా । జాతవేదా మోర్జయన్త్యా పునాతు ॥ ౫౧ ॥

అను రూపాం బ్రహ్మణా స్వస్త్యయనీస్సుదుఘా హి ఘృ-
తశ్చుత ఋషిభిస్సమ్భృతో రసః పునాతు త్రీణి చ ॥ ౮ ॥

ప్రజా వైప్రతిమాసత్ర తప్త స్తప్యమానా అజహ్వతీః । దేవా
అపశ్యఞ్చమసఙ్ఘృతస్య పూర్ణగ్ం స్వధామ్ । తముపోదహిష్ణ్తమ-
జహవుః । తేనార్ధమాస ఊర్జమవారున్ధత । తస్మాదర్ధమాసే దేవా
ఇజ్యన్తే । పితరోఽపశ్యఞ్చమసఙ్ఘృతస్య పూర్ణగ్ం స్వధామ్ ।
తముపోదహిష్ణ్తమజహవుః । తేన మాస్యూర్జమవారున్ధత । తస్మా-
న్మాసి పితృభ్యః క్రియతే । మనుష్యా అపశ్యఞ్చమసఙ్ఘృతస్య పూర్ణ-
గ్ంస్వధామ్ ॥ ౫౨ ॥ తముపోదహిష్ణ్తమజహవుః । తేనద్వయీ-
మూర్జమవారున్ధత । తస్మాద్ద్వయీరహోత్రే మనుష్యేభ్య ఉప హ్రియతే ।
ప్రీతశ్చ సాయఞ్చ । పశవోఽపశ్యఞ్చమసఙ్ఘృతస్య పూర్ణగ్ంస్వ-
ధాం । తముపోదహిష్ణ్తమజహవుః । తేన త్రయీమూర్జమవారు-
న్ధత । తస్మాత్త్రిరహ్నాః పశవః ప్రేరతే । ప్రీతస్సజ్ఞవే సాయం ।
అసురా అపశ్యఞ్చమసఙ్ఘృతస్య పూర్ణగ్ం స్వధాం ॥ ౫౩ ॥ తము-
పోదహిష్ణ్తమజహవుః । తేన సవథ్సర ఊర్జమవారున్ధత । తే దేవా
అమన్యన్త । అమీ వా ఇదమభూవన్ । యద్వయగ్ం స్మ ఇతి ।
త ఏతాని చాతుర్మాస్యాన్యపశ్యన్ । తాని నిరవపన్ । తైర్వై-
తానామూర్జమవృఞ్జత । తతో దేవా అభవన్ । పరాఽసురాః ॥

॥౫౮॥ యద్యజతే । యామేవ దేవా ఊర్జమువారున్ధత । తాన్తే నావరున్ధే । యత్పితృభ్యః కరోతి । యామేవ పితర ఊర్జమువారున్ధత । తాన్తే నావరున్ధే । యదావసథాన్నగ్ం హరన్తి । యామేవ మనుష్యా ఊర్జమువారున్ధత । తాన్తే నావరున్ధే । యద్దక్షిణా న్దదాతి ॥ ౫౯ ॥ యామేవ పశవ ఊర్జమువారున్ధత । తాన్తే నావరున్ధే । యచ్చాతుర్మాస్యైర్యజతే । యామేవాసురా ఊర్జమువారున్ధత । తాన్తే నావరున్ధే । భవత్యాత్మనా । పరాస్య భ్రాతృవ్యో భవతి । విరాజో వా ఏష విక్రాన్తిః । యచ్చాతుర్మాస్యాని । వైశ్వదేవేనాస్మిల్లోకే ప్రత్యతిష్ఠత్ । వరుణప్ఘాసైర్దన్తరిక్షే । సాకమేధైరముష్మిల్లోకే । ఏష హ వా వై తత్సర్వం భవతి । య ఏవ విద్వాగ్ంశ్చాతుర్మాస్యైర్యజతే ॥ ౬౦ ॥

మనుష్యా అపశ్యఞ్చమసఞ్జుహ్వతస్య పూర్ణగ్ం స్వధామసురా అపశ్యఞ్చమసఞ్జుహ్వతస్య పూర్ణగ్ం స్వధామసురా దదాత్యతిష్ఠచ్చత్వారి చ ॥ ౯ ॥

అగ్నిర్వావ సవథ్సరః । ఆదిత్యః పరివథ్సరః । చన్ద్రమా ఇదావథ్సరః । వాయురనువథ్సరః । యదైన్ద్వాగ్నేన యజతే । అగ్నిమేవ తత్సవథ్సరమాప్నోతి । తస్మాదైన్ద్వాగ్నేన యజమానః । ప్రజాపథ్సరీణాగ్ం స్వస్తిమాశాస్తే ఇత్యాశాసీత । యద్వారుణప్ఘాసైర్యజతే । ఆదిత్యమేవ తత్పరివథ్సరమాప్నోతి ॥ ౬౨ ॥ తస్మాద్వారుణప్ఘాసైర్యజమానః । పరివథ్సరీణాగ్ం స్వస్తిమాశాస్తే ఇత్యాశా-

సీత । యథ్సాకమైధైర్యజతే । చన్ద్రమసమైవ తదిదావథ్సరమాప్నోతి ।
తస్మాత్సాకమైధైర్యజమానః । ఇదావత్సరీణాగ్ం సువస్తిమాశాస్త
ఇత్యాశాసీత । యత్పితృయజ్ఞేన యజతే । దైవానైవ తద్దర్వవస్యతి ।
అథవా అస్య వాయుశ్చానువథ్సరశ్చాపీత్తావుచ్ఛిష్యతే । యచ్ఛునా-
సీరీయేణ యజతే ॥ ౫౮ ॥ వాయుమైవ తదనువథ్సరమాప్నోతి ।
తస్మాచ్ఛునాసీరీయేణ యజమానః । అనువత్సరీణాగ్ం సువస్తిమా-
శాస్త ఇత్యాశాసీత । సువథ్సరవా ఏవ ఈషనీత్యాహుః । యశ్చా-
తుర్మాస్యైర్యజత ఇతి । ఏషనా తైవ సవథ్సరమాప్నోతి । య
ఏవంవిద్వాగ్ంశ్చాతుర్మాస్యైర్యజతే । విశ్వే దైవాస్సమయజన్త ।
తేఽగ్నిమైవాయజన్త । త ఏతల్లోకమజయన్ ॥ ౫౯ ॥ యస్మిన్న-
గ్నిః । యదైశ్వదేవేన యజతే । ఏతమైవ లోకజ్జయతి । యస్మి-
న్నగ్నిః । అగ్నేరైవ సాయుజ్యముపైతి । యదా వైశ్వదైవేన యజతే ।
అథ సవథ్సరస్య గృహపతిమాప్నోతి । యదా సవథ్సరస్య గృహా-
పతిమాప్నోతి । అథ సహస్రయాజినమాప్నోతి । యదా సహస్ర-
యాజినమాప్నోతి ॥ ౬౦ ॥ అథ గృహమైధినమాప్నోతి । యదా
గృహమైధినమాప్నోతి । అథాగ్నిర్భవతి । యదాగ్నిర్భవతి । అథ
గార్భవతి । ఏషావై వైశ్వదేవస్య మాత్రా । ఏతదా ఏతేషా-
మవమమ్ । అతోత్తరో వా ఉత్తరాణి శ్రేయాగ్ంసి భవన్తి । యద్విశ్వే
దైవాస్సమయజన్త । తద్వైశ్వదేవస్య వైశ్వదేవత్వమ్ ॥ ౬౧ ॥ అ-
థాదిత్యో వరుణగ్ం రాజానమరుణప్రమాసైరయజత । స ఏత

ల్లోకమజయత్ । యస్మిన్నాదిత్యః । యదద్వరుణప్రఘాసైర్యజతే । ఏతమేవ లోకఞ్జయతి । యస్మిన్నాదిత్యః । ఆదిత్యస్యైవ సాయుజ్యముపైతి । యదాదిత్యో వరుణగ్ం రాజానవరుణప్రఘాసైరయజత । తద్వరుణప్రఘాసా నావరుణప్రఘాసత్వం । అథ సామ్నా రాజా ఛన్దాగ్ంసి సాకమ్మిధై రయజత ॥ ౬౭ ॥ స ఏతల్లోకమజయత్ । యస్మిగ్ంశ్చన్ద్రమా విభాతి । యథ్సాకమైధైర్యజతే । ఏతమేవ లోకఞ్జయతి । యస్మిగ్ంశ్చన్ద్రమా విభాతి । చన్ద్రమస ఏవ సాయుజ్యముపైతి । సోఽమ్మో వై చన్ద్రమాఃఏష హ వై సౌమ్యోథ్సోమం భక్షయతి । య ఏవవిద్వాన్థ్సాకమైధైర్యజతే । యథ్సోమశ్చ రాజా ఛన్దాగ్ంసి చ సహైధన్త ॥ తథ్సాకమైధానాగ్ం సాకమేధత్వం । అథర్తవః పితరః ప్రజాపతిం పితరం పిత్యయజ్ఞేనాయజన్త । త ఏతల్లోకమజయన్ । యస్మిన్నృతవః । యత్పిత్యయజ్ఞేన యజతే । ఏతమేవ లోకఞ్జయతి । యస్మిన్నృతవః । ఋతూనామేవ సాయుజ్యముపైతి । యద్వృతవః పితరః ప్రజాపతిం పితరం పిత్యయజ్ఞేనాయజన్త । తత్పిత్యయజ్ఞస్య పిత్యయజ్ఞత్వం ॥ ౬౮ ॥ అథౌషధయ ఋమన్దేవన్నన్నమ్మిశ్రైరయజన్త ప్రథేమహీతి । తస్తో వై తా అప్రథన్త । య ఏవ విద్వాగ్ం స్రుక్యమ్మిశ్రైర్యజతే । ప్రథతే ప్రజయా పశుభిః । అథ వాయుః పరమైష్టినగ్ం శునాసీరీయేణాయజత । స ఏతల్లోకమజయత్ । యస్మిన్వాయుః । యచ్ఛునాసీరీయేణ యజతే । ఏతమేవ లోకఞ్జయతి । యస్మిన్వాయుః ॥ ౬౯ ॥ వాయోరేవ సాయు-

జ్యముపైతి । బ్రహ్మన్వాదినో వదన్తి । ప్ర చాతుర్మాస్యయాజీ మీ-
యతా 3 న ప్రమీయతా 3 ఇతి । జీవన్వా ఏషబ్రుతూనవ్యేతి । యది
వసన్తా ప్రమీయతే । వసన్తో భవతి । యది గ్రీష్మే గ్రీష్మః । యది
వర్ష్వాసు వర్ష్వాః । యది శరది శరత్ । యది హేమన్ హేమన్తః ।
బ్రుతుర్వ్యాత్తా సవథ్సరమవ్యేతి । సవథ్సరః ప్రజాపతిః । ప్రజాపతి-
ర్వ్యాత్తా ॥ ౬౬ ॥

పరివత్సరమాప్నోతి శునాసీరీయేణ యజతేఽజయన్నహ ప్ర-
యాజినమాప్నోతి వైశ్వదేవత్వగ్ం సాకమేధైరయజత సమైధన్త
పితృయజ్ఞత్వజ్ఞయతి యస్మిన్వాయుర్ హేమన్తస్త్రీణి చ ॥ ౧౦ ॥

ఉభయే యువగ్ం సురామముదస్థాన్ని వై యస్య పితస్స-
వన ఏకైకోసుర్యం పవమానః ప్రజా వై సత్రమాసత్తాగ్నిర్వావ
సవథ్సరో దశ ॥ ౧౦ ॥

ఉభయతో వా ఉదస్థాన్వాభిర్మధ్యతోత్రి వావ బ్రాహ్మణే-
వ్వథ గృహమైధినగ్ం షట్థ్షష్టిః ॥ ఉభయతో వా వైమః ॥ ౬౬ ॥

హరిః ఓమ్ ॥